

2001

2005

Nezdolný les
Divočina se léčí sama:
čtyři obrazy z téhož místa

2010

2015

Uhranutí Šumavou

NEJVĚTŠÍ ČESKÝ NÁRODNÍ PARK slaví čtvrt století. Kůrovec? Ten je tu tisíce let. Stejně jako tetřev nebo rys. Ale bude tady za dalších 25 let ještě národní park?

KLÁRA KUBÍČKOVÁ

Třicet států vyzvalo letos v září Česko k důslednější ochraně Šumavy: neprodleně máme zvětšit rozlohu bezzásahového území na 30 % plochy národního parku a naplánovat další rozšiřování. Pokud to neuděláme, nebude Šumava naplňovat mezinárodní kritéria pro národní parky.

Je Šumava šedivá, nebo zelená? Jak vlastně vypadá divočina v našem největším národním parku? A je jí skutečně málo?

Vypravte se s námi do kouzelného šumavského lesa. Za čtyři dny jsme s průvodcem a ve skupině podobných nadšenců ušli 80 kilometrů roklinami i po hřebenech, abychom viděli, jak Šumava skutečně vypadá.

Zápisky z lokálky

Nasedněte na lokálku, která vyjíždí po sedmé ranní z jihočeských Volar směrem do Nové Pece. Sedněte si k oknu. Tu bundu si nesundávejte, ranní chlad stoupá z lesů a od vody až do vagonu.

Jen nechte plynout čas. Čas, který zbarvil cedule s nápisy I. zóna Národního parku Šumava do stejné rezavé, jako se teď na podzim vybarvuje borůvčí. Když mlhu za oknem na chvíli roztrhne vzduch, co vlak rozčísil, uvidíte výjev jako z pohádky o elfech. Mezi stébly trávy a v ma-

lých smrčinách napnuli pavoucí sítě, jsou jich stovky, na kterých se drží rosa a kapičky mlhy, slabé ranní slunce je osvětluje jen jenně, vysuší je až k polednímu.

Ve vteřině jsou pryč, vlak je nechá daleko za sebou. Jinak než z vlaku je neuvídíte. Sem nevede žádná cesta, žádná turistická značka ani cyklotrasa. Tohle místo patří jen pavoukům, trávě a té mlze.

I kvůli takovým lokalitám byl před 25 lety vyhlášen Národní park Šumava. Aby tu mohly přírodní procesy nerušeně plynout bez zásahu člověka, aby se mohli nerušeně množit tetřevi, aby si ve starých zetlelých stromech mohli bez obav prokousávat své krajkové cestičky brouci a jejich larvy.

Lesů, kde se těží dřevo, máme na našem území dost. Národní parky jen čtyři.

Šumava je z nich největší.

K horizontu

Uhranula spisovatele Karla Klostermanna, básníka Adalberta Stiftera i režiséra Karla Kachyňu.

„Les nás učí smyslu umírání.“ stojí v obsáhlé básni Bernharda von Clairvaux.

Nerozumím tomu. Potřebuji zažít 80 kilometrů stoupání po šumavských kopcích, cesty lemované zdánlivě mrtvými stromy v živém lese, abych pochopila: teprve když zemře starý smrk a padne k zemi, sluneční

◀ **Proměny v čase.** Na bavorské straně Šumavy ukazují turistům pomocí chronologicky poskládaných fotografií z téhož místa, jak si les poradí.

Národní park Šumava

Největší ze čtyř národních parků v Česku letos slaví 25. narozeniny, v úvahách byl už od roku 1911. **Měří 680 km²**, 84 % plochy tvoří lesy. Najdeme tady unikátní slatě a rašeliniště i původní smrkový prales. Žije tu **jediná populace tetřevů** na našem území, **bobr, rys ostrovid, datlík tříprstý, sokol stěhovavý, tři druhy orlů**. Roste tu endemický **oměj šalámounek** (na fotografii vpravo).

Národní park Šumava **patří mezi světově uznávané parky** podle mezinárodní organizace IUCN, hrozí ale, že nebude její kritéria splňovat, nerozšíří-li bezzásahové zóny. Je rozčleněn do 135 prvních zón, což je smutný světový „unikát“, běžné je chránit souvislejší plochu divočiny s přirozenými procesy. Návrh novely zákona, kterou má v říjnu projednat český parlament, říká, **že divočina má být na půli území parku**, nikde ale nestojí, dokdy se tak stane – právě to kritizuje IUCN. Sousední Bavorský les bude do roku 2027 divočinou na 75 % plochy.

paprsky nastartují růst jeho semenáčků, na jeho těle vyrostě několik dalších stromů, poskytnou tak život stovkám organismů a v jejich tělech žije dál.

Jestli nám něco (kromě dřeva z hospodářského lesa, jehož kubiky je snadné spočítat a převést v zisk) les dává, je to právě setkání s věčností, možnost spatřit na vlastní oči koloběh zrození a umírání, který člověka naplňuje klidem. Hory jsou jako kostel, šumění lesa jako modlitba. A cesta nahoru na kopec není jen cestou k horizontu, je i cestou k sobě.

Šumava je největším lesním pásem na sever od Alp. Celé věky živila nejen zvířata a rostliny, zadržovala vodu pro vše živé, ale také poskytovala obživu místním, dřevem zásobovala území mnohem větší, než na kterém se roz-

kládá. Nerostou tady jen smrky, které zasadil člověk, když tady před víc než 200 lety vybudovali Schwarzenberský kanál na splavování dříví do Vídně a do Prahy.

Ve výšce kolem 1 200 metrů nad mořem je horská smrčina původní, roste tu posledních 9 tisíc let. Tvoří prales, který je dokonce zařazený do seznamu chráněných ekosystémů Evropské unie. Tady žijí tetřev hlušec nebo rys ostrovid. Když jim jejich les vezmeme, vykáčeme nebo rozparcelujeme stavbami a příjezdovými cestami, zemřou. Nebo (ti nejsilnější) prostě odejdou.

Nic lesu se nestane

Další den vyrážíme z Modravy nahoru, právě do samot nad ní, na Březník, zasadil Karel Klostermann děj svého románu Ze

světa lesních samot. To, co napsal v roce 1891, je platné dodnes, přírodní zákony se nemění.

„Ty velké smrky tu stály od nepaměti, ale věčně státi nebudou; zetlí ten onen, jeden po druhém, a padne; na jeho místo jiný postoupí a zmohutní, třebaš i za dlouho. Tak se stává, že, dokud celou věc člověk lesu samému ponechává, nic lesu se nestane. Co les ztratí, zase si vynahradí. Ale pokácejte ty staré stromy s kraje, ty velké, a uvidíte! Vzepře se vítr do husté drobotiny, a povídám vám, celou rázem ji položí.“

Z křížovatky u Luzenského potoka se pouštíme do divočiny mimo turistické cesty, cyklisty sviští ke Kvildě necháváme, ať si šmouhovatí krajinu, přes padlé obrostlé smrky nám to jde pomalu. Půl hodiny smutným terénem, kde

se vize Klostermannova jednookého lesáka naplnily. A pak po hranici a dolů k prameni Vltavy. I tady je šedivo umírajícími stromy.

Kácet? Hlasy, jež toužily mít pramen národní řeky obklopený zeleným porostem, se v posledních deseti letech ozývaly hodně hlasitě.

Odpověď leží nedaleko, bavorská strana lesa je odtud, co by kamenem dohodil. Když další den zkoumáme tentýž les o pár kilometrů dál, nevěříme svým očím: 30 let tady nezasahují do přirozeného koloběhu, kůrovec je sice také děsil, teď už je však jasné, že les si s ním poradil. Staré napadené stromy nikdo nepokácel, neodkornil ani neodvezl, nechali je padnout. Dnes už skoro nejsou vidět pod mechem. Vyrůstá z nich les, kde jsou pionýrské listnáců pomalu na ústupu, smrčina dávno přerostla vzrostlého muže.

Tady je Šumava zase zelená. I když se jmenuje Bavorský les.

Vyburcovat diskusi

Máme v nohou přes 20 kilometrů terénem, výstup na Luzný a jeho kamenné moře až ke kříži na vrcholu, pak dolů borůvkám a úzkou hraniční pěšinou. Kemp v německém Finsterau je na dohled.

Lesáči, kteří patří k naší výletnické skupině, ohřívají na plynovém vařiči večeri, cestou jsme jidlu moc nedali. Jako bychom tady žili spíš z té krásy kolem, z babího léta ve vzduchu. A z borůvek, jistě.

Na Šumavě je osm ledovcových jezer, pět na české a tři na bavorské straně.

Prisedám. A ptám se, jak je podle nich možné, že Šumava na tolika místech šediví, zatímco sousední Bavorský les, vlastně tytéž hory, se víceméně zelená. „Špatně je hlavně rozčlenění prvních zón na nesmyslných 135 malých území. I kdyby se v nich vůbec nezasahovalo, jsou příliš malé a příliš obklopené holinami, aby si uměly jednoduše poradit s kůrovcem nebo třeba silným větrem,“ míní Milan Košulič, lesák a zastánce přírodně blízkého lesního hospodaření.

Vždycky jsem si myslela, že lesáci a ekologové neumějí najít společnou řeč, tady to však, zdá se, neplatí. Bojím se píchnout do vosího hnízda, ale nad esusem nakonec seberu odvahu a ptám se, jestli někde na Šumavě můžeme vidět reálný dopad blokad, které tady několikrát organizovali ekologové. Co konkrétně aktivisté tehdy zachránili?

„Třeba les na Ptačím potoce. Mnohem důležitější je ale fakt, že k Šumavě strhli pozornost. Koneckonců na zachovalý les či slatě se můžeme jet podívat o ten kousek dál do Bavorska. Takže nemusí jít jen o ty konkrétní stromy, spíš o to, že poukázali na to, co se na Šumavě děje,“ dodává Košulič.

Kůrovec jako záminka

Jedním z těch, kteří opakovaně zabránili těžbě v těch nejchráněnějších místech, je i Jaromír

Bláha z Hnutí Duha, průvodce, který už 17 let vodí nadšence po Šumavě. I on ví, že les si poradí a na místech, která napadl kůrovec a před devíti lety se jimi prohnal orkán Kyrill, se zase zelená. Jen to nebude hned, les potřebuje trpělivého návštěvníka.

„Když kůrovcem napadené stromy zůstanou stát, dál časově zastihnou půdu. Prostředí se mění postupně. Teprve za ně-

Kůrovec

Správně lýkožrout smrkový, dorůstá 4–5,5 milimetru.

Napadá oslabené smrky, při přemnožení se zavrtává i do zdravých stromů. Kalamity kůrovce, tzv. gradace, se objevují v cyklech trvajících obvykle 5–7 let.

V hospodářských lesích se napadené stromy pokácí a odvezou. Tam, kde je kácení zakázané, se kůrovec šíří – 95 % broků doletí maximálně 500 metrů od stromu, kde se vyhlíhí. Chránit dřevo lze zřízením nárazníkových zón mezi divočinou bez zásahů a hospodářským lesem.

ČESKÝ VÝROBCE A PRODEJCE ZAHRADNÍ TECHNIKY

ORÁNÍ, SEKÁNÍ, UKLÍZENÍ?
Umím všechno a mám i vozík!

MALOTRAKTOR

AKČNÍ CENA
39 990 Kč

Doporučujeme toto příslušenství:

**PLUH OBOUSTRANNÝ
APH-352**
šíře i hloubka: 18 cm
Obj. číslo: 3611
3 990 Kč

**Kypřicí ústrojí
KUK-96, KUK-125**
šíře: 83/96, 125 cm
Obj. číslo: 4375, 4376
2 990, 4 990 Kč

**ŠTĚPKOVAČ
RAPIDO**
17 990 Kč

* akční cena platí pro malotraktor s motorem XP-200 a vozíkem ANV-400 - obj.č.: 4437, ceny jsou uvedeny včetně DPH, ilustrační foto

PODNIKOVÉ PRODEJNY: Libice nad Cidlinou, VARI, a.s., Opolanská 350, T 325 607 336 • Praha 5-Velká Chuchle, BG Technik cs, a.s., U Závodiště 251/8, T 283 870 136 • Liberec-Rochlice, BG TECHNIK CS, A.S., Dr. Milady Horákové 1093/116a, T 485 113 070 • Ostrava-Vitkovice, BG Technik, Místecká x Rudná, T 596 781 718

ZNAČKOVÍ PRODEJCI: Benešov, TOMÁŠ DVOŘÁK, Křížkova 2267, T 317 722 089 • Blansko, Roman Boček, Dolní Lhota 137, T 516 418 555 • Boskovice, TLAMKA-ZAHRADNÍ TECHNIKA, Chrudichromská 1b, T 516 456 297, 777 064 455 • Brno-Černovice, JAROSLAV TONINGER, Mírová 15, T 548 531 294 • Bystrice nad Pernštejnem, Pavel Dudek-PAVERO, Zahradní 464, T 734 254 855 • Černilov, FRANTIŠEK KERHART, Černilov 50, T 603 437 445 • Červený Kostelec, AGRICO s.r.o., Lhota 255, T 491 462 802, 733 396 040 • Česká Lípa, AUTOCENTRUM HONDA, Hrnčířská 2576, T 603 589 538, 603 589 544 • Golčův Jeníkov, ELEKTRO-ZELEŽÁŘSTVÍ DVOŘÁK, Havlíčkovo nám. 133, T 601 382 804 • Hranice, Drahošlav Šobora, Tř. 1. máje 2074, T 581 604 962 • Jičín, AB PROFÍ, Koněvova 199, T 602 303 359 • Jihlava, MARREKO, Romana Havelky 2, T 567 220 595 • Karlovy Vary, Jana Slouková - MBN, Dolní Kamenná 1035/12, T 353 565 419, 608 444 133 • Klášterec nad Orlicí, ŽIVA zemědělská obchodní, a.s., Klášterec nad Orlicí 120, T 465 637 381 • Klatovy, FRANČÍK, 5. Května 329, T 376 323 787 • Křivoklát, LUDĚK PATERA, Velká Buková 10, T 602 305 127 • Louny, HSQ-CENTRUM, Zeměšská 2787, T 732 500 962 • Mladá Boleslav, AGROZETCENTRUM MLADÁ BOLESLAV, Regnerova 1420, T 326 734 431-2 • Mohelnice, ZAHRADNÍ A LESNÍ TECHNIKA, Třebovská 18, T 725 253 523 • Moravský Krumlov, JAN HOLÝ, Na Kačence 1253, T 734 678 116, 737 260 791 • Opava, MICHAL PĚLAŠIL, Ratibořská 127, T 553 732 554 • Plzeň, AT SERVIS, Husova 73, T 377 221 789 • Plzeň, AGROWEST a.s., Hřbitovní 29, T 377 462 108 • Praha 4, RETOS PRAHA s.r.o., Modřanská 86, T 241 771 424 • Roudnice nad Labem, ROSS UNIVERSUM, Žižkova 2491, T 416 830 283 • Rychnov nad Kněžnou, MILAN ROUŠAVÝ, Lipovka 118, T 494 534 182 • Sušice, PRŮCHA-MOTOROVÉ NÁŘADÍ s.r.o., Volšovská 1224, T 376 528 940, 602 546 022 • Trutnov, MELICHAR CZ, Polská 186/57, T 777 912 130 • Třinec, TURPIL, Oldřichovice 164 naproti rest. Napoleon, T 558 272 006, 737 363 306 • Týn nad Vltavou, CPG DUO spol. s.r.o., Puchmayerova 245, T 385 731 862 • Týniště nad Orlicí, AGRICO s.r.o., ZAHRADNÍ CENTRUM Voklík 976, T 494 371 301, 605 809 141 • Uherské Hradiště-Jarošov, ZEND, Pivovarská 256, T 572 545 071, 777 869 077 • Uherský Brod, TECHNIKA PETR TROJAN, Vlčnovská 758, T 602 601 316 • Uherský Brod-Těšov, MIKRA ZAHRADNÍ A LESNÍ TECHNIKA, Těšovská 177, T 572 633 700, 732 468 028 • Vimperk, HOBBYTECH spol. s.r.o., Špidrova 48, T 777 653 724 • Znojmo, Ivan Krejčí, Pražská 88, T 515 221 833

Kompletní sortiment a více jak 150 prodejen a servisů po celé ČR na www.vari.cz.

Národní parky v Česku

KRKONOŠE

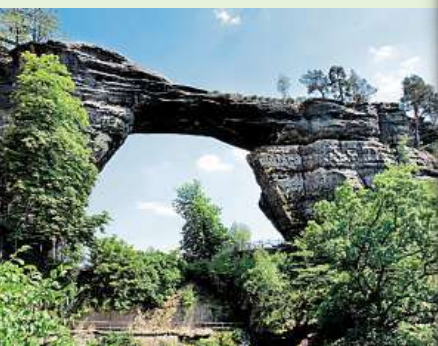
Od roku 1963
Rozloha 385 km²

Nejvyšší české hory s řadou vzácných rostlin a živočichů

ČESKÉ ŠVÝCARSKO

Od roku 2000
Rozloha 79 km²

Unikátní pískovcové útvary a na ně navázané rostliny a živočichové

PODYJÍ

Od roku 1991
Rozloha 63 km²

Nejzachovalejší a člověkem nejméně dotčené říční údolí v Česku

ŠUMAVA

Od roku 1991
Rozloha 680 km²
Největší les na sever od Alp s řadou chráněných rostlin a živočichů

▲ **Mrtvé?** I suché stromy hostí život. Žijí na nich a v nich stovky brouků, larev či hub, které ekosystém potřebuje.

kolik let se stromy lámou, ale i na nich a v nich žijí další druhy. Tam, kde se stromy pokácí, mizí i část dalších lesních druhů; náhlý zásah prostě nevydrží.“

Zatímco dřív šlo podle něj na Šumavě hlavně o těžbu dřeva a kůrovec byl jen vhodná záminka, dnes se broukem ohánějí developéři, kteří chtějí skupit pozemky a stavět. Snaží se poukazováním na kůrovce zlomit principiální ochranu národního parku a využít to jinde – při povolování dalších a dalších staveb. Cena pozemků je tu mnohonásobně vyšší, takže nedává šanci pro obyčejný život místním a jejich potomkům, ale přitahuje spekulanty. Šumava je dnes vedle Prahy a Krkonoš místem, kde se v Česku nejvíce staví.

Kůrovcová kalamita se netýká zdaleka jen Šumavy, ale třeba i Opavska, tam se však obešla bez hysterie a zájmu médií. Jak to? Rozdíl je v tom, že na jihu Čech se mělo zasahovat a částečně se i zasahovalo někde, kde je to nezákonné, tedy v místech,

kteřá jsme se rozhodli ponechat čistě přírodním procesům.

Kůrovec žije na Šumavě tisíce let a les nezničil, je jeho přirozenou součástí. V posledních desetiletích se přemnožil mimo jiné i kvůli dlouhotrvajícímu suchu, klima se mění. Národní park potřebujeme zejména proto, abychom mohli být svědky přirozených přírodních procesů, aby bylo možné sledovat, jak si příroda sama poradí, jak se mění a vyvíjí v závislosti na změnách prostředí. Pokud jí „pomůžeme“, zničíme rovnováhu. A až budeme chtít za pár desítek let vidět, jak se v extrémní situaci les chová, může se stát, že žádný původní les mít nebudeme. Přirozený proces nikdo neumí předpovědět ani namodelovat.

Proč potřebujeme divočinu

Cestou kolem nejmenší ze 135 prvních zón národního parku na Biskupské slati (z jednoho konce na druhý je snadno vidět, v mapě ten malinký čtvereček ani nevyznačili) ochutnáváme vložny bahenní, borůvku, která má

prý halucinogenní účinky. Nevím, jen najednou všichni ztichneme.

Co kdyby se kousek od nás chystal na zimu některý ze čtyř stovek tetřevů z jediné životaschopné populace u nás? Jeho zranitelnost přímo souvisí s terénem, kde žije – když se zkraje podzimu nacpe borůvkami, přežije, i když ho v zimě něco vyruší a on spotřebuje energii na přelet do bezpečí. Ale dokud budou první zóny střídat místa, na kterých se těží dřevo nebo se staví, takových vyrušení zažije příliš a zmrzne. Stejně jako zmíněný rys i on potřebuje k životu velkou souvislou plochu divočiny.

A i lidé ji potřebují. Nejen proto, aby mohli studovat přirozené přírodní procesy. Také aby se dotkli toho, co nás přesahuje. Ať už je to odvěký tetřeví cyklus jarních námluv s tokáním, tiché našlapování naší největší kočkovité šelmy, nebo „jen“ šumění prastarého smrku, který pamatuje kůrovcové kalamity, úhyn souputníků i růst zeleného lesa z jejich zetelých těl.

klara.kubickova@mfdnes.cz